

(els mots)

NORMAL VOL DIR NORMAL

per Ferran Tontain

Em sap greu haver de rebaixar aquesta polèmica al joc del tu m'has dit i jo et vaig dir, però com que al número 19 de (ciència) els meus punts de vista sobre la llengua són deformats sense miraments per Antoni Munné-Jordà, em veig obligat a contestar-li per restituir el sentit del meu article "Per un ús normal del català" ((ciència) n.º 17).

Trobo que una revista científica no és el lloc idoni per airejar aquesta mena de disputes; si jo vaig publicar-hi el meu text és perquè (ciència) em va admetre l'original sense posar-hi traves, actitud que no és freqüent en el món de les publicacions en llengua catalana i que, per tant, és d'agraïr.

LES CORRECCIONS

Es gairebé cert això que explica en Munné-Jordà "amb finalitats didàctiques". Efectivament, en un article seu jo vaig canviar els passats simples per perifràstics. El motiu és que a (ciència), com a totes les publicacions, feia poc que havíem acordat els nostres criteris de correcció (manies tan genuïnes com qualsevol altra) i, entre ells, l'ús generalitzat del perfet perifràstic amb l'ànim de compensar el 90% de perfets simples que avui omplen totes les publicacions catalanes, cosa que ha portat alguna persona despistada a creure que el perifràstic és un "vici" en català. Va ser un error i el reconec perquè el seu text era correcte i calia respectar-li els criteris, però les presses amb què es fa una revista —i ell ho hauria de saber— de vegades no deixen reflexionar gaire. Jo no tinc res en contra del passat simple. El que passa, però, és que sent com és una forma estranya al català del Principat, em dol que tant la ràdio com la televisió i els periòdics de Barcelona en facin un ús gairebé exclusiu. Respecte al cas del *peoner*, que comenta més endavant, no hi vaig tenir res a veure. Calia retreure un cas tan particular com aquest?

EL CATALÀ ESTÀNDARD I LA UNITAT DE LA LLENGUA

"No cal dir el gust que deuen sentir els escolans dels abrils i els brosetes trobant arguments per a demostrar que, on "en valència"

es diu *fèrem*, "en català" es diu *vam fer*".

¿Tan pobra considera en Munné-Jordà la unitat de la llengua, que ha de fer un transvasament d'una diferència dialectal legítima per demostrar-la? Estic segur que "La Nación" de Buenos Aires i "El País" de Madrid fan anar un castellà absolutament diferent, i això no els impedeix de proclamar als quatre vents els seus "300 millones". A cap boig no se li acudiria de posar en dubte la unitat de l'anglès pel fet que a Nova York fan servir una llengua tan diferent de la de Londres, que fins i tot hi ha qui parla tranquil·lament de "l'americà". La unitat no és la uniformitat.

És evident que no m'ha volgut entendre. Potser és culpa meua, que "barrejo de mala manera" i no em sé explicar o potser és ell que m'utilitza "de mala manera" per fer el seu propi discurs, que no té res a veure amb el meu article. El fet és que jo diferencio, prou clarament em sembla, el català *estàndard* (convé posar-ho en cursiva perquè en Munné-Jordà s'hi fixi bé) del català *literari*; d'aquest últim no en parlo si no és per dir que em sembla massa unificat. Sempre he defensat que a la literatura s'hi ha de poder dir de tot i de la manera que es vulgui. Tot hi cap, des del medievalisme purista fins a l'argot més estranger; això només depèn de les intencions i el bon criteri de l'autor, que si és capaç d'escriure no té per què necessitar un corrector. Naturalment que resulta aberrant que "en una mateixa revista pugui arribar a semblar que qui escriu l'editorial del primer full i qui fa el text de ficció del final siguin el mateix". Però és que jo em queixo precisament d'això, del fet que el català *literari* envaeixi indiscriminadament el terreny de la llengua *estàndard*. És clar que per en Munné-Jordà el català *estàndard* és cosa d'aparador ("mireu que fa goig un àdhuc ben posat") i per aquest camí no ens entendrem mai perquè jo considero que la llengua *estàndard* és, únicament, un sistema de comunicació útil a la comunitat que el fa servir.

CONTINUA LA TERGIVERSACIÓ

L'apartat titulat "La llengua" comença amb aquest paràgraf: "Tot i que l'article que motiva aquestes ratlles es veu d'una hora lluny que és una rebequeria d'un corrector lògicament desconcertat, com que en dóna la culpa al català, cal parlar també de la llengua "normal" (o normalitzada?)"

El que a mi em sembla que es veu d'una hora

lluny és que en Munné-Jordà, en comptes de llegir-se atentament el meu article, se l'ha fet venir a mida després d'haver-se'l mirat per sobre. Jo no recordo haver dit enlloc que els mals del català siguin intrínsecs. És absurd deduir de les meves paraules que dono la culpa "al català" de la situació de confusió que patim respecte a la llengua. Deixant de banda la causa principal, la repressió que sofreix el nostre idioma, jo la culpa la dono a la gent de mires estretes que pretén que el petit món dels seus somnis culturals sigui el model a imposar a tota la comunitat catalana; per ser més concret, la gent que no s'ha mogut mai de casa i que, sense interessar-se gens pels gustos, els criteris i les maneres de viure actuals, va fent la seva pensant-se que és la de tots. Avui és un fet que molts catalans no volen saber res de la seva cultura, i això perquè, a força de complicar-los la vida amb esteticismes inútils i ofertes culturals divorciades dels interessos reals de la població, s'han estimat més desinteressar-se'n, i més que ho faran encara si no es canvia d'orientació. En responsabilitzo aquesta gent que troba que dient "una cosa no lleva l'altra" en comptes "d'una cosa no treu l'altra" fan un gran favor a la causa de la catalanització i el que fan és que aquest allunyament de què parlava sigui cada cop més gran. Això de banda, minimitzar el problema que jo plantejo dient que "és una rebequeria d'un corrector lògicament desconcertat", és amagar el cap sota l'ala i no voler veure que els "rebecs" som una part important de la societat catalana d'avui dia.

QÜESTIONS DE DOCUMENTACIÓ EXEMPLIFICADORA

Parlem ara de les "qüestions de documentació exemplificadora". Potser em vaig equivocar quan vaig citar la gramàtica de Jeroni Marvà en posar l'any 1934 entre parèntesis al darrera de l'obra, simplement em volia referir a l'època dels senyors Martorell i Vallès (Jeroni Marvà). A l'exemplar de què dispo (1968) (ignoro si també consta a la primera edició), entre les pàgines 200 i 201, hi ha un quadre de combinacions de pronoms febles. A la nota (2) d'aquest quadre, s'hi pot llegir: "Darrera la 1.ª pers. pl. de l'imperatiu, —nos és reemplaçable per 's (anem's-en)". No és culpa meua si el llibre es contradia. Tant se val, el meu error real va ser no haver vist abans que el mateix Fabra advoca per aquestes formes. Fins i tot consten al Diccionari general de la llengua

catalana (article "s" p. 1511), cosa que m'ha sigut callada per tots els professors de català que he tingut. Val la pena de transcriure íntegrament aquestes ratlles "oblidades" del Diccionari Fabra: "s, reducció habitual del pronom nos situat entre un verb en primera persona del plural i un altre pronom (Ex: *anem's-en* per *anem-nos-en*). 's, reducció habitual del pronom vos situat entre un verb en segona persona del plural i un altre pronom (Ex: *mireu's-el* per *mireu-vos-el*)". A més a més d'això, a la *Gramàtica Catalana* (edició del 1933) també consta la forma *aná'ns-en* (per *anar-nos-en*), si bé Fabra no la recomana a la llengua escrita. Em sembla bastant gruixut que en Munné-Jordà critiqui la meua falta d'informació, atès que ell ignora tot això que acabo d'exposar. Clar que potser pensa que tot plegat no són més que "vicis" del mestre Fabra.

MÉS TERGIVERSACIÓ

Després d'aquestes "qüestions de documentació", l'article continua: "Anant al moll de la qüestió, el que em sembla d'interpretar a l'article, pel que fa a la llengua catalana, i ja a partir de les ratlles de presentació, és, conscient o inconscient -i ben segur de bona fe- la subordinació a una tendència prou en voga (allò que en diria la Secció Filològica del mar-

tinivillisme, per entendre'ns): Si les altres autonomies, tan espanyoles i canyís com la nostra, no tenen més que un pretèrit perfet i els privilegiats catalans en tenien dos, doncs harmonitzem-nos-hi i enterrem-ne un (...)"

Una persona com l'Antoni Munné-Jordà, que ha publicat a (ciència), hauria de saber que les ratlles de presentació no les escriu l'autor de l'article. A mi aquesta presentació més aviat m'ha fet nosa perquè, sense voler-ho, deforma la intenció del text. Si dins, i de passada, faig referència al castellà és per una qüestió pràctica, perquè en català, a força de desenterrar paraules inútils "que fan goig" o de confondre els àmbits d'aplicació d'una paraula i d'enterrar-ne d'altres de ben útils i vives, hem perdut la visió de conjunt i ara costa de situar les coses al seu punt. Deixant això a part, ¿haig de repetir que no tinc res en contra del passat simple? Si algú el té viu, que el faci servir tant com vulgui.

La meua proposta no és d'enterrar res, sinó, tot al contrari, d'ensenyar-ho tot. Jo ataco el falsejament continu de la llengua que es fa a les escoles i les publicacions. Ataco -hi torno a insistir- aquesta gent que considera "vicis" les formes més corrents i correctes del català col·loquial. Ataco aquesta dèria obsessiva de discutir manies literàries en un moment molt perillós per a la subsistència de la llengua. Si algú vol entendre una altra cosa, que no m'hi emboliqui.

EL NEOLOGISME

Jo no he acusat mai ningú de dir que no cal admetre neologismes, jo només he afirmat -i ara ho ratifico- que "els gramàtics fan el senyal de la creu cada cop que ensopeguen amb un dimoni en forma de neologisme". És el cas de paraules com *auto-cine* i *golejada* i d'altres que s'han admès després de dures batalles (*còmic* i *càmera*, per exemple). En la majoria dels casos, els gramàtics recomanen que esperem a veure si el nou mot acaba imposant-se, i en aquests casos sempre resulta que els professionals del sector afectat per la paraula qüestionada mai no n'han fet servir cap altra. Em sembla que la resta de l'article d'en Munné-Jordà (penso en la Secció Filològica del martinivillisme, les acusacions de subordinació, etc.) no es mereix cap comentari. Ben mirat, encara li haig d'agrair que amb la seva rèplica m'hagi donat l'oportunitat de mostrar amb un exemple viu allò que jo en deia "els joves intel·lectuals".

(Ferran Toutain
Licenciat en filologia catalana)

(jocs i entreteniments científics)

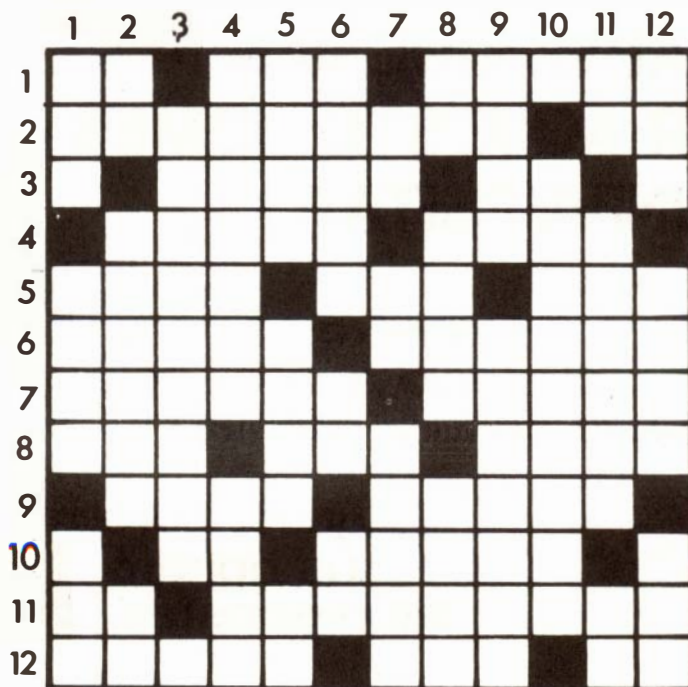
MOTS ENCREUATS

per Josep Juanbaró

Aquí teniu uns mots encreuats per a lectors de (ciència). La base principal amb què han estat confeccionats són els vocabularis que la revista ha anat publicant. Ja ho sabeu, si us en voleu sortir i no coneixeu encara (ciència), necessiteu tenir la col·lecció completa.

HORITZONTALS

1. En botànica, producte de la còpula de l'espermatozoide amb l'oofera. Lletres. Lloc buit mòbil que deixa un electró en desaparèixer de l'estructura cristal·lina d'un semiconductor.
2. Audio-visual magnètic que empra com a suport un disc magnètic. Grau d'elevació d'un so.
3. Nom del rei anglès que separà el seu regne de Roma. Parlar romànic.
4. Enfonsa. A l'inrevés, cabrons.
5. A la nit d'avui. Part inferior d'una planta. Familiarment, beguda.
6. Trajectòria horitzontal del punt lluminós produït en la pantalla luminescent del monitor del vídeo pel feix d'electrons. Registre regular de transaccions pecuniàries.
7. Volta subterrània d'una església. Fruit d'un arbre de la família de les rosàcies, de fulles ovals

(plural).

8. A l'inrevés, apèndix posterior del cos de molts animals. En aquest moment. Mineral que forma part de moltes roques ígnies i metamòrfiques.
9. Es diu d'una persona malaltissa. En plural, terme anglès que designa un objectiu múltiple d'òptica complexa que permet d'apropar-se o allunyar-se d'una forma automàtica.
10. Peça de l'esquelet. Planta monocotiledònia cultivada en jardineria.
11. Espècie amb un desequilibri de càrrega. Dit del tipus de circuit integrat en què tots els seus components actius i passius són formats a partir d'una pastilla de silici cristal·lí mitjançant la tècnica planar.
12. Molècula proteica capaç de catalitzar una reacció bioquímica determinada. Antigament, cua. Símbol químic del cobalt.